

BISERJE U BLISTAVOJ ŠKOLJCI GRADA

Sanja Cvetnić

IVO PETRICIOLI, Stalna izložba crkvene umjetnosti u Zadru, Zadar, Stalna izložba crkvene umjetnosti Zadar, Benediktinke Svete Marije, 2004., 268 str., ISBN 953-98288-1-3

Tko nije bio u Zadru tri-četiri godine i navrati u grad očekujući ga naći onakvim kakav je bio u posljednjem dolasku, silno će se iznenaditi. Za razliku od uobičajenih domaćih priča u kojima je promjena prečesto sinonim za pogoršanje (barem što se gradova tiče), ovdje je slučaj posve suprotan. Tugaljivi grad koji je desetljećima živio u sjeni i u sjećanju slavne prošlosti i izgubljenih spomenika dobio je nekoliko vitaminskih injekcija i ono što se činilo predodređenim da anemično životari sve dok se cijeli poluotok ne uruši poput Atlantide zajedno sa svojim zlatom i srebrom, odjednom je pokazalo živost izvučenu iz korijena (i iz državnoga proračuna, dakako). Nekoliko uspješnih intervencija (postoje i propusti, ali to je prije svega briga onih koji ih moraju svaki dan gledati) oživjelo je različite dijelove grada po kojima sada vrludaju ljudi u nekim novim *divrovima*: odlaze na svirku morskih orgulja ili na pogled prema obnovljenoj kapeli ženskoga odgajališta sv. Dimitrija, zaustavljaju se na Forumu, u Arsenalu, u muzejima, trgovinama, sajmu antikviteta, kafićima... Zalaze u uređene perivoje, otkrivaju uređene varoške terase, nailaze na nove spremnike za stari papir i drugi iskoristivi otpad sa svježije ispi-

sanom krilaticom "Zadar je lijep onoliko koliko je čist" i druga svjedočanstva komunalne skrbi za procvati grad. No i bez odlaska u Zadar može se naslutiti da se u gradu zbivaju promjene. Kako? Prateći nova izdanja, sve brojnija i sve više usmjerena k potvrdi narasle samosvijesti grada. Knjiga dominikanca Stjepana Krasića u izdanju Sveučilišta u Zadru (2006.) *Liber almi Studii Generalis S. Cominici ladrae (1684.-1790.): Građa za povijest visokog školstva u Hrvatskoj* podsjeća na sveučilišnu slavu toga grada; *Umjetnička baština Zadra* akademika Ive Petriciolija u izdanju Maticе hrvatske (2005.) na bogatstvo njezinih riznica, zbirki i crkvene opreme; u monumentalnome nizu *Umjetnička baština Zadarske nadbiskupije* Nikola Jakšić priredio je (2004.) i u suautorstvu s Radoslavom Tomićem izdao prvu knjigu *Zlatarstvo* s iscrpnim katalogom prebogatе nadbiskupske riznice, a Radoslav Tomić nastavio sa *Slikarstvom* (2006.); Zadarska je nadbiskupija izdala i zbornik sa znanstvenoga skupa *Sedamnaest stoljeća zadarske crkve* (2004.); skupina autora - Ivo Petricioli, Silvia Meloni-Trkulja, Vlatka Stagličić, Radoslav Tomić, Antun Travirka - objavila je monografiju *Franjo (Fran-*

cesco) Salghetti-Drioli (2003.) u izdanju Narodnoga muzeja u Zadru i Instituta za povijest umjetnosti u Zagrebu, a još bi se više naslova pridružilo kada bi se niz proširio na arheološka, povijesna, jezična, popularno-turistička izdanja vezana uz grad.

Jedno mjesto međutim nije steklo novu popularnost u gradu nego ju s godinama samo potvrđuje: Stalna izložba crkvene umjetnosti. Dijelom zbog zbirke, dijelom zbog samostana u kome je smještena, dijelom zbog tih čuvarica benediktinki, njihovih rukopisa i arhiva koji se kao vremenski tunel vežu s dalekom hrvatskom prošlošću, postala je toliko popularna da si je osigurala prepoznavanje samo po kratici SICU, poput najuglednijih državnih ustanova: NSK, HAZU i sl. Izlazak kataloga *Stalna izložba crkvene umjetnosti u Zadru* akademika Ivo Petricioli u izdanju SICU i Benediktinki Sv. Marije (2004.) zavređuje poseban osvrt, koji su mu u poplavi medijski agresivnijih kulturnih događaja ostali dužni i tisak i drugi informativni kanali, a i sama sam saznela za njega na najstariji mogući način "usmenim priopćenjem" (kako su se do nedavno nazivali nesebično pruženi podaci u istraživanju). Dio krivnje leži vjerojatno i u propagandnoj (ne)moći izdavača, u zakašnjeloj distribuciji i u mnogim drugim problemima izdavaštva zbog kojih se začas zapadne u izdavačku naricaljku koju bih ovom prigodom željela izbjeći.

Koncepcija kataloga jednostavna je i vrlo pregledna: otvarajući korice na kojima je reproducirana *Relikvijar-glava sv. Grgura* (datirana u kraj 13. stoljeća), čitatelj se, vješto vođen, nađe pred reprodukcijom pročelja crkve Sv. Marije i skrovitoga ulaza u zbirku SICU, a dalje postupno kreće u šetnju kroz njezinu proš-

lost i kroz njezinu zbirku. Ivo Petricioli u *Predgovoru* podsjeća na muzejsku povijest SICU, na najpoznatija djela u zbirkama, izložbe, istraživanja i kataloge. Zaključuje procjenjujući kako su zbirke SICU "(...) riznice umjetničkih djela, koje dostojno predstavljaju svjetskoj kulturnoj javnosti razinu naobrazbe i kulturnih dostignuća građana Zadra od početka kršćanstva do XVIII. st." Te riječi prati pomno sastavljeni "umetak" s reprodukcijama remekdjela iz zbirke ili pojedinih detalja koji omogućuje pogled izbliza, katkada nemoguć na samoj izložbi. Ako postoji još koji nevjerni Toma, sumnjičav spram vještine zadarskih zlatara i naručiteljske moći zadarskih građana, razuvjerit će ga blještavo svjetlucanje piksida, ciborija i relikvijara, suho zlato *Ugljansko* *triptiha*, kraljevski pokloni, zlatovez baldahina i antependija, srebrne niti dalmatika i druga "svila i kadifa" dostojna velike i stare crkvene riznice.

Glavninu izdanja obuhvaća *Katalog zbirke* razdijeljen na poglavlja *Srednji vijek XI.-XV. st.* i *Renesansa i barok XVI.-XVIII. st.*, a unu-

tar njih na rodove *Zlatarstvo i tekstil, Slikarstvo te Kiparstvo i drvorezbarstvo*. Prateći dalje uzornu organizaciju kataloga, pojedine vrste predmeta okupljene su i poredane kronološki, pa tako *Relikvijar s ikonom Bogorodice*, zadarski rad datiran u 14. stoljeće slijede *Relikvijar sv. križa i spužve* s prijelaza 14. na 15. stoljeće, njemu suvremeni *Relikvijar nevine djece*, pa *Relikvijar sv. Eufemije i Marije Magdalene* iz prve polovice 15. stoljeća, a niz završava *Relikvijarom sv. Uršule* iz 15. stoljeća. Prelaskom na temu kaleža kronologija se vraća na najranije primjerke i ide sve do kasnogotičkih s početka 16. stoljeća. Pojedine kataloške jedinice također su vrlo promišljena redoslijeda. U njemu se kao prvi podatak nakon identifikacije predmeta, na primjer *Ophodnoga križa opatice Pave*, navodi mjesto odakle potječe (za spomenuti križ, župna crkva u Brbinju), potom mjesto i vrijeme nastanka ("Gotičko zlatarstvo, zadarski rad oko 1370. god."), pa pažljivo iščitani materijali, tehnike i dimenzije ("Srebro, pozlačeno, lijevano, kucano, gravirano; drveni nosač; 36 x 1,7 x 2 cm"), ikonografske značajke predmeta, natpisi. U završnici se navode podaci o darovateljici ili darovatelju, ili pak neka druga posebnost vezana uz predmet, i

naposljetku dosadašnja literatura. Za brojne predmete, točnije rečeno, za više njih nego što bi se to moglo pretpostaviti, u vrijeme izlaska kataloga podatak o literaturi sažet je u kratkoj opasci: "Nije objavljen."

Zatvarajući katalog *Stalna izložba crkvene umjetnosti u Zadru* akademika Petriciolija, očiju punih svjetlucavih dragulja - zlatarskih, slikarskih, kiparskih, vezilačkih - čini mi se da "izazivanje na sjećanje pozitivnih vrijednosti" nije više tako "mučan napor", kako je to procijenio Miroslav Krleža u legendarnom *Predgovoru* kataloga *Zlato i srebro Zadra* iz 1951. godine. No to je samo privid jer iza svakoga djela u kojemu se uživa s lakoćom, kao što je ovo izdanje, krije se predani rad na koji može potaknuti samo izvorni zanos temom koja se želi predstaviti. Autor Ivo Petricioli, suradnica Lukrecija Pavičić-Domijan, fotograf Živko Bačić i urednik Antun Travirka potvrdili su ono što se, na drugi način, i na ulicama grada vidi: Zadar se izvukao iz anestezijske uspoređivanja razglednica i fotografija od prije Drugoga svjetskoga rata i onih suvremenih te razastro svoju baštinu pred novi naraštaj bez bojazni da neće prepoznati bisere u blistavoj školjci grada.